

На 5 април 2012 г. се навършиха [50 години от закриването на последните концлагери](#) на комунистическия режим в България край Ловеч и Скравена.

На същата дата през 1962 г. Политбюро на ЦК на БКП начело с Тодор Живков тихомълком взима решение да закрие своето тайно творение, което създава през 1959 г. Причината е, че в партийната върхушка гръмва скандал за убийствата в лагерите и това застрашава властта на Живков.

Сайтът [Държавна сигурност.com](#) отбелязва годишнината с публикуването на поредица, която разкрива малко известни или забравени факти за последните лагери на комунизма.

Материалите са час от документалната книга на журналиста Христо Христов [„Секретно то дело за лагерите”](#), която издателство „Сиела” наскоро преиздаде.

В [част 1](#) от поредицата беше представена политиката на комунистическото управление след 9 септември 1944 г. за създаване на концлагери в страната и въдворяването на „политически опасни лица” в тях, както и на хора, оценявани от ДС като потенциални врагове на „народната власт”.

[Част 2](#) е посветена на началото на лагера край Ловеч през 1959 г. В нея се осветляват

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

разпорежданията на близкия на Тодор Живков зам.-министър на вътрешните работи ген. Мирчо Спасов за създаването на изключително тежък и жесток режим.

*В **част 3** са описани едни от най-зловещите убийства, извършени в лагера – тези на известния музикант Александър Николов – Сашо Сладура, на бащата на певицата Богдана Карадочева – търговеца Иван Карадочев и на бившия депутат от БЗНС „Никола Петков” Любен Боянов.*

*В **част 4** се разказва за прикриването на следите от убийствата в лагера край Ловеч, като труповете на жертвите не са връщани на роднините, а са заравяни на остров Предела край Белене.*

***Част 5** е посветена на знаковата фигура в историята на последните лагери на комунизма край Ловеч и Скравена – ген. Мирчо Спасов.*

*В **част 6** става ясно как се стига до разкритията за убийствата в лагера, как ЦК на БКП е информиран за тях, кой предупреждава Тодор Живков и какво предприема той заедно с Мирчо Спасов.*

⋮

Бягство на двама лагеристи през зимата на 1961-1962 г. предизвиква верижна реакция в МВР и висшето партийно ръководство, която довежда до разкриване лагера край Ловеч и женската му част край Скравена. До тогава е имало три неуспешни бягства като охраната на лагера е успявала сама да залови бегълците.

Разкритията за убийствата стигат до ЦК на БКП

Този път обаче избягалите, чиито имена не се споменават в архивите, са задържани едва в столицата от органите на милицията, която образува следствие. От потресаващите им разкази става ясно за жестокия режим в трудовата група. По това време началник на следствието е ген. Димитър Капитанов. Заедно със заместника си Гатю Гатев решават да действат зад гърба на Мирчо Спасов, който отговаря за следствието по ДС. Двамата нареждат проверка на началника на отделение "Въдворяване и изселване" ДС при МВР ген. Иван Чуков. Той им докладва, че нещата стоят още по-зле.

Гатю Гатев, който след 10 ноември 1989 г. пише за това до парламентарната комисия за деформациите, оглавявана от Луканов, свидетелства и пред прокуратурата през 1990 г.:

"Установи се, че в лагера се избиват хора без съд и присъда, по средновековен начин. С Капитанов¹ решихме да предадем материалите в ЦК на БКП. Лично ги занесох и предадох. В ЦК първо отидох при Никола Ангелов, зам.-завеждащ отдел "Административен", после при Дико Диков – завеждащ отдел "Военен" и накрая при Боян Българанов² (член на политбюро, отговарящ ресорно за МВР, б. а.). Последният дори изрази съмнение и попита дали сме направили проверка. Аз не му казах, че сме проверили чрез Чуков всичко, за да не попадне последният под ударите на Мирчо Спасов. Българанов отиде при Тодор Живков и след като се върна ми каза: "Вземете мерки двамата лагеристи да не ги убият."

Мирчо Спасов и Григор Шопов заличават следите на престъпленията,

за да спасят Живков

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

Информацията, че в ЦК е докладвано за убийствата, бързо стига до Мирчо Спасов. Той незабавно влиза във връзка с ръководството на лагера Гогов и Горанов и се уточняват какво да говорят пред комисията на ЦК. Последното Гатев научава по-късно от ген. Чуков. Разказът на Гатев разкрива и реакцията на самия Спасов:

"Като се разчу Мирчо Спасов ни извика с Капитанов и ни псува най-вулгарно. Той и зам.-вътрешният министър Григор Шопов се нахвърлиха върху нас. Искаха да скалъпят обвинение, че сме заобиколили ръководството, че сме нарушили дисциплината, предупреждаваха ни и ни заплашваха. Демонстративно напуснахме кабинета. След това отношенията ни с него се влошиха. На следващия ден ген. Капитанов го изпратиха по служба в Москва, а към 22 ч. ме извика Мирчо Спасов и ми каза: "Вие с Капитанов сте решили да ме свалите, но това няма да стане, защото аз съм си уредил нещата с най-големия човек в страната. Рано или късно аз ще си разчистя сметките с вас!"

Казах му, че най-много може да ме уволни. След това отидох в ЦК и си подадох оставката. Боян Българанов категорично я отхвърли като заяви, че с Капитанов сме постъпили правилно, а Мирчо Спасов е извършил тежки престъпления и ще бъде съден. Комисията с Борис Велчев (член на политбюро, б. а.) констатира, че всичко е вярно.

Било установено, че Тодор Живков е наредил и Мирчо Спасов е организирал извършването на тези убийства. Григор Шопов бе включен в тази мръсна кампания за заличаване следите на престъпленията, тъй като бе лично верен и предан на Живков и така се погрижи да го спаси.

Беше ни забранено да се занимаваме повече със случая. По нареждане на Мирчо Спасов и Григор Шопов главните свидетели бяха върнати в Ловеч и не знам дали са останали живи. От о. з. ген Чуков после разбрах, че Спасов останал в МВР, защото Тодор Живков го запитал защо са ставали тези работи и кой му е наредил, а той отговорил: "Вие другарю Живков ми наредихте и спомняте ли си, че когато ви докладвах какви лица се изпращат в лагерите ми казахте: "Да се чистят, да се чистят тия хулигани!"

Със закриването на лагера Георги Цанков е освободен като вътрешен министър и на негово място е назначен Дико Диков. До края на 1962 под давлением на Живков политбюро подменя цялото ръководство на МВР без прекия отговорник за лагерите Мирчо Спасов и Григор Шопов. Капитанов остава в МВР само няколко месеца и после е прехвърлен в прокуратурата, където става зам.-главен прокурор. Гатев е назначен на

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

неговото мястото до 1965 г., когато го освобождават.

Предупрежденията към Живков за лагерите

Тодор Живков е предупреден за скандала около лагера от няколко души. Първо научава чрез началника на "Въдворяване и изселване" ДС ген. Иван Чуков, който току що се е бил разминал с уволнението, подготвено от министър Георги Цанков, след като се намесил самия Живков. Чуков се е обърнал към близкия му Желязко Колев, зам. завеждащ отдел "Административен" в ЦК, който от своя страна е информирал лично Живков. В едно писмо до бившия първи, приложено в делото за лагерите, Чуков задава емоционално въпроса, който всички са спестявали:

"При проверката на ЦК говореха други, които преди мълчаха. Знаеха окръжните началници и целия ръководен състав на МВР, защото те изпращаха хората в лагера, знаеше отдел "Административен" на ЦК, защото 6 месеца преди това другарят Дочо Шипков (първи секретар на БКП в Ловеч, б. а.) е търсил помощ от отдела, знаеше главният прокурор, знаеха членовете на ЦК. Те мълчаха. Защо? Те мълчаха, защото са считали, че онова, което се е вършило в лагера е правилно и защото са били убедени, че това е ставало със съгласието и одобрението на Политбюро."

Другият, който информира Живков за лагера, е политическият помощник на Георги Димитров, а през 1962 зам.-министър на МВР Апостол Колчев. Тогава той се е подготвял да премине на работа като секретар на президиума на НС. По този повод му е предстояла среща с Тодор Живков. Малко преди нея научава от Димитър Капитанов истината за лагера. Пред прокуратурата Колчев пояснява:

"На срещата с голяма тревога поставих въпроса за извращенията в лагера и предложих веднага да се изпрати комисия за внимателна проверка. Направи ми впечатление, че Живков вече беше много добре информиран и разтревожен за съдбата на Мирчо Спасов. Известно бе, че отношенията им бяха близки. Много скоро след това бях включен в състава на комисията за проверка в лагера. Тя излезе с доклад за допуснатите най-груби извращения, побоища и смъртни случаи. Инициативата за създаването на този лагер бе на Тодор Живков. Спомням си през 1957 бяха зачестили хулиганските прояви и Живков се заклани, че е необходимо непоправимите хулигани и пресъстъпници да се съберат в един лагер."

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

Установи се, че Мирчо Спасов е знаел за тежкия режим и не е взел мерки за премахването му. Комисията не се съгласи с обясненията му и предложи същия да бъде изваден от системата на МВР и партийно наказан. Имах и среща с тогавашния главен прокурор Минчо Минчев и му предложих да образува следствие, но той ми отговори, че по-правилно щяло да бъде да се изчака решението на Политбюро. То трябваше не само да обърне внимание на прокуратурата, а да й възложи да проведе разследване и съгласно закона да накаже виновните. Предполагам, че близката връзка на Спасов с Живков е попречила за търсене на наказателна отговорност на отговорните. Не се съмнявам, че на заседанието на Политбюро влияние да не се вземе такова решение са изиграли тези близки отношения между двамата."

Оглавяващият комисията на ЦК Борис Велчев не дава по-различна оценка за връзката между Спасов и Живков пред прокуратурата през 1990 г., макар, че 30 години по-рано не е посмял да каже пред ПБ същото:

"Имам впечатлението, че Мирчо Спасов се ползваше с доверие от страна на Тодор Живков. Не случайно след нашия доклад Спасов да бъде освободен от МВР и да бъде изпратен на друга работа, Живков вместо да го измести го привлече на работа като завеждащ отдел в ЦК."

Мирчо Спасов: Оставаме на власт

Дочо Шипков, първи секретар на БКП по това време в Ловеч, е един от хората, които лично се явяват при уплашения за положението си Живков. Пред следствието Шипков заявява:

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

"Никой не ни пита за създаването на лагера. Мирчо Спасов лично ме уведоми да не се занимаваме с него. По-късно избяга един затворник. Тогава с прокурора Васил Ганев, който имаше данни от избягалия за режима, решихме да се напише изложение до Главна прокуратура, той направи такава, но отговор не получи.

После след като проверихме, че режима е същия подготвихме второ писмо, но докато го пратим от политбюро дойде проверката. Тодор Живков ме извика в София и ми зададе само един въпрос: "Дочо, защо не ни информирахте?" Отговорих му, че никой не ни е възлагал упражняването на партиен контрол."

Един малък, но достоен за финал щрих в усърдно критата години наред тайна за истината на престъпленията на комунизма край Ловеч внасят показанията на Георги Христов, някогашен зам.-началник в Окръжно управление МВР-Ловеч по политическата част.

Той описва творението на Живков и компания като концлагер от филмите за фашизма с единствената разлика, че е нямало крематориум:

"Две седмици след комисията на политбюро влязох при Кирил Александров (шеф на Окръжно управление на МВР-Ловеч, б. а.), той говореше по телефона. Забелязах, че началникът е във весело настроение. Попитах го за повода, а той ми отговори, че току що е разговарял с другаря Мирчо Спасов във връзка с разследването и закриването на лагера и другарят Спасов му казал : "Александров, и този път ни се размина, все още оставаме на власт."

Лагеристите: Да живее ЦК на БКП

През април 1962 г. започва освобождаването на лагерниците. До тогава на две големи групи са пуснати повечето мъже, след като се разчува за терора и убийствата в ЦК . На 24. IV. 1962 в продължение на три дни са освободени и останалите 209 мъже, като

Живков наредил на Мирчо Спасов: Да се чистят тия хулигани

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 26 Април 2012 11:36

петима от тях са предадени на съд. Ден преди това 30 жени, които от есента на 1961 са преместени в един обор край с. Скравена, Ботевградско, са освободени наведнъж. Един оцелял като по чудо доклад до вътрешния министър Дико Диков описва момента така:

"При тръгване на рейсовата кола освободените жени скандираха "БКП, БКП! Да живее ЦК на БКП!"

Този път им е обяснено, че са освободени с решение на ЦК на БКП. По ирония на съдбата те не знаят, а някои от тях до края на живота няма да разберат, че за мъките им в лагерите, е виновно точно това ръководството на партията, чието име са скандирали тогава.

СЛЕДВА: КАК ПОЛИТБЮРО РЕШАВА ДА ПРИКРИЕ УБИИСТВОТА В ЛАГЕРА КРАИ ЛОВЕЧ.